

Brief 11*Birdlip**16 juli, 1941***Het concept van geweten in het werk**

Bewustzijn en geweten zijn in hun respectievelijke gebieden vergelijkbaar, het ene in het intellectueel centrum, het andere in het emotioneel centrum.

Bewustzijn is alles samen weten. (consciousness).

Geweten is alles samen voelen (conscience).

Geweten

Zoals je weet is één van de oorzaken van de mislukking van het *religie experiment* dat een godsdienst een middel is om een leer over te brengen van het bewuste naar de slapende of onbewuste mensheid. Een oorzaak van die mislukking is dat iedere mens zijn eigen dogma's als absolute waarheid beschouwt. Hierdoor vervolgen, minachten en doden ze elkaar in de naam van God. Ze kunnen dit heel overtuigend doen en zeggen dat ze uit *geweten* handelen. Maar dit is een vals of een mechanisch geweten, gevormd in de *persoonlijkheid*. Dat valse of verworven geweten is niet op *innerlijk* begrip gebaseerd. Het is verbonden met de valse persoonlijkheid en met het gevoel van verdienste, het gevoel dat men gelijk heeft en beter is dan de anderen. Mensen met andere religieuze overtuigingen zijn inferieur, slecht en verachtelijk en verdienen het om gedood te worden.

Het verschil tussen het ware en valse of mechanische geweten is dat het ware geweten bij alle mensen hetzelfde is. Het ware geweten spreekt bij iedereen dezelfde innerlijke taal. Het mechanisch of valse geweten verschilt van persoon tot persoon, afhankelijk van de nationaliteit, de opvoeding, de gewoonten, de geloofsovertuigingen, enzovoort. Als alle mensen zouden *ontwaken*, zou het ware geweten in iedereen spreken. Men zou het eens zijn met elkaar omdat in iedereen dat geweten op dezelfde manier spreekt.

Het ware geweten is in ieder van ons aanwezig, maar het is begraven en dus buiten ons bereik. De persoonlijkheid is eroverheen gegroeid, waardoor onze gevoelens, het gevoel van onszelf, verschoven zijn naar de persoonlijkheid. Daarom is '*ons samen één voelen*' onmogelijk en het zou zelfs ondraaglijk zijn voor ons. '*Ons samen één voelen*' zou betekenen dat we één waren. Maar de persoonlijkheid is als het ware in kleine stukjes verdeeld. Wat je fundamenteel moet begrijpen is dat de persoonlijkheid meervoudig is. Daarom voel je je nu zo en straks weer anders. Het zijn twee afzonderlijke gevoelens die je niet van elkaar kunt scheiden of herinneren. Zo denk je nu zo en straks weer anders of gedraag je nu zo en straks weer anders. Tegen deze caleidoscoop van voortdurende veranderingen, zeg je 'ik'. Met andere woorden, je verbeeldt je dat je één persoon bent. Zolang iemand zichzelf *als één persoon beschouwt, zal hij nooit veranderen*. Om het ware geweten te doen ontwaken, moet je de tegenstrijdigheden in jezelf beginnen zien. Maar als je probeert deze tegenstrijdigheden te zien terwijl je jezelf altijd als *één persoon* blijft beschouwen, kom je nergens. Sterker nog, je zult jezelf in de weg staan. In de plaats van een stap opzij te zetten, creëer je een onmogelijke situatie. Het zou zijn alsof alles wat je voor je zag, een deel van je lichaam was.

Het belangrijkste wat een mens blind maakt voor de tegenstrijdigheden in zichzelf, zijn de *buffers*. In plaats van het ware geweten, bezit de mens een *kunstmatig geweten* met *buffers*. Ieder mens draagt een verleden van vele jaren van verkeerd en dwaas leven, van toegeeflijkheid aan iedere zwakte en van geestelijke slaap. Jaren van onwetendheid, van doen alsof, van gebrek aan echte inspanning en van voortdurend afdwalen. Men sluit de ogen, keert zich af van de onaangename feiten en leeft in een web van zelfbedrog. Men buit anderen uit, legt de schuld bij hen en richt de aandacht uitsluitend op hun tekortkomingen. Dat zijn jaren van leegte, verkeerd praten, enzovoort. Als gevolg hiervan is de menselijke machine vuil en werkt ze verkeerd. Niet alleen dat, maar er zijn in de menselijke machine *kunstmatige apparaten* gecreëerd waardoor de machine niet juist meer kan werken. En hoe graag iemand ook zou willen ontwaken en een ander leven leiden, staan deze *kunstmatige hulpmiddelen* zijn goede voornemens in de weg. Ze worden *buffers* genoemd. Net als de voorzieningen in treinwagons hebben ze als doel de schok van een botsing te verkleinen. Maar in het geval van de mens is de werking van de buffers gericht op het verhinderen dat twee tegenstrijdige kanten van hemzelf gelijktijdig in het bewustzijn komen. *Buffers* worden tijdens de opvoeding, geleidelijk en onwillekeurig gecreëerd. Hun werking voorkomt dat een mens zich *gewetensvol* voelt. Dat wil zeggen, vanuit het gevoel van '*allemaal samen*'. Er zijn bijvoorbeeld krachtige buffers die een kloof slaan tussen onze voorkeuren en onze afkeuren, tussen de gevoelens van sympathie en van afkeer die iemand in ons kan oproepen. Om een buffer te doorbreken is het nodig om onszelf over een lange periode te observeren en te herinneren hoe men zich voelde en hoe men zich nu voelt. Het is dan ook essentieel om de twee zijden van een buffer samen te zien en de tegenstrijdige aspecten van jezelf te zien die door die buffer gescheiden blijven. Eenmaal een buffer is verbroken, kan het zich niet opnieuw vormen.

Buffers maken het leven van de mens gemakkelijker. Ze verhinderen hem om het ware geweten te voelen. Maar ze verhinderen de menselijke ontwikkeling. Innerlijke ontwikkeling hangt af van schokken. Alleen schokken kunnen iemand bevrijden. Wanneer iemand zich iets over zichzelf *realiseert* krijgt hij een schok. Maar de aanwezigheid van buffers zullen verhinderen dat hij dit beseft. Buffers zijn gemaakt om schokken te verminderen. Hoe meer iemand zichzelf observeert, hoe waarschijnlijker het is dat hij buffers in zichzelf begint te zien. Het idee hierachter is eenvoudig: hoe meer je jezelf observeert, hoe meer flitsen je opvangt van jezelf als een geheel. Als je de verschillende momenten van je leven observeert, vang je na verloop van tijd een flits op van jezelf als een geheel *over een periode*. Dat wil zeggen, je bewustzijn van jezelf neemt toe. Maar allereerst is het nodig te proberen alles in jezelf te observeren op een bepaald moment: je emoties, gedachten, gewaarwordingen, intenties, houding, beweging, de klank van je stem, je gezichtsuitdrukking, en alle subtiele details van je innerlijk en uiterlijk. Deze moeten allemaal samen gefotografeerd worden. Dit is een volledige observatie en hieruit volgen drie dingen:

1. Een nieuwe herinnering aan zichzelf.
2. Een volledige verandering van het zelfbeeld die men eerder had.
3. De ontwikkeling van *het innerlijk vermogen* dat te maken heeft met de *kwaliteit* van wat men innerlijk observeert.

Door dat innerlijk vermogen kun je bijvoorbeeld moeiteloos herkennen dat je liegt of in een negatieve toestand verkeert, ook al rechtvaardig je jezelf en protesteer je dat het niet zo is. Alles draait hier om de vraag of je *innerlijke oprechtheid* bezit of niet. Zo niet, dan kun je best het werk opgeven. Dat *innerlijk vermogen* kan worden beschouwd als het vage begin van het ware geweten, omdat het de kwaliteit herkent van iemands innerlijke toestand. Zelfobservatie en het innerlijk vermogen zijn niet hetzelfde, maar ze kunnen wel samenvallen. Hoe meer je het werk begrijpt, hoe meer het op zijn plaats valt in je hoofd. Hoe meer je de betekenis ervan ziet, hoe meer het overgaat in het ware geweten. Er wordt wel eens gezegd dat als we het ware geweten hadden, het werk overbodig zou zijn, omdat we het dan al zouden weten.

Psychologische Commentaren op de leer van Gurdjieff - Deel 1 - Maurice Nicoll
P. 40 - 42 - Red Wheel/Weiser